

## מכמני ויקרא רבה – פרשת צו

**מים ראשונים:** מדרש ויקרא רבה הוא מהמדרשים הקדומים והארצישראלים ובו, לצד מדרשים עשירים ומרתקים, גם פתגמים ומכמני לשון עשירים. כבר זכינו להשלים את מכמני ויקרא רבה לפרשות **ויקרא**, **שמיני**, **ותזריע ומצורע**, והפעם נתמקד בפרשת צו. ובעזרת ה' נזכה להשלים מכמני פרשות נוספות בספר ויקרא ובשאר מדרשים ופרשות המקרא.

**המלצה לקריאת הדף:** מומלץ שמי מבין מסיבי שולחן שבת, יקריא כל ביטוי וייתן הזדמנות לשאר המסובים להסביר אותו ומקורו (מותר גם לנחש) ואח"כ יקראו את הערת השוליים. ותהי זו הכנה לקריאת ההגדה בליל הסדר הבא עלינו לטובה.

## פרשה ז

מוטב היה להם שיִדונו שוגגים ואל יִדונו מזידיים.<sup>1</sup>

באר שנואה ומימיה חביבים?<sup>2</sup>

כל מה שפסל בבהמה, הכשיר באדם.<sup>3</sup>

אין העולה באה, אלא על הרהור הלב.<sup>4</sup>

אין כל הגלויות מתכנסות, אלא בזכות משניות.<sup>5</sup>

<sup>1</sup> אלה דברי משה לאהרון כאשר הוא מוכיח אותו על מעשיו בעגל. אהרון, עפ"י המשך המדרש שם, אהרון מנסה להניא את העם מלהאמין בעגל: "מלמד שהיה אהרון נוטל הקורנס ופוחסו לפניו ואומר להם: ראו שאין בו ממש". אבל משה מקפיד וטוען כנגדו שבכך הפך את העם משוגגים למזידיים והגדיל את חטאם. ומשה נאה דורש ונאה מקיים, כאשר הוא מחליט לשבור את הלוחות על מנת למנוע הפיכת העם למזידיים. ראו שמות רבה מג א: "כיון שעשו ישראל אותו מעשה, נטל את הלוחות ושברן ... אמר משה: מוטב נידונין כשוגגין ואל יהו מזידין ... שהיה כתוב בלוחות: אנכי ה' אלהיך ועונשו אצלו: זובח לאלהים יחרם. לפיכך שבר את הלוחות". ביטוי זה מוזכר גם להלכה בגמרא ביצה ל א וכן הוא במסכת שבת קמח ב: "הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין", בדיני הוצאה מרשות לרשות ותוספת זמן יום הכיפורים, ולא רק בדיני דרבנן, אלא גם באיסורי תורה.

<sup>2</sup> אלה דברי הסגוריה של משה על אהרון, כאשר הוא מתפלל למענו (תפילה של אהבה, ראו שם) וטוען כלפי הקב"ה שאין זה הוגן לקבל את הבנים הנמשלים כאן למים ולא את האבא הנמשל לבאר. המדרש מצביע על כך שמתחילת הספר ועד כאן כתוב: "והקריבו בני אהרון" (ויקרא א ה), "ונתנו בני אהרן" (שם ז), "וערכו בני אהרן" (שם ח), "וזרקו בני אהרון" וכו' ואילו אהרון כמעט ולא מוזכר (להוציא אולי את ויקרא ב יא). על כך טוען משה: ריבוננו של עולם, הבאר שנואה ומימיה חביבים? אהרון דחוי ובניו מקובלים? ולא מצאנו ביטוי דומה בספרות חז"ל ומחשבת ישראל והמאירים עינינו יבורכו. הקריאה החשובה לאהרון מצויה בתחילת פרשת שמיני – ראו דברינו **כפרת אהרון וכפרת העם** שם – אך שם גם אסונו הגדול במות נדב ואביהו.

<sup>3</sup> המדרש דורש שם את הפסוק בתהלים נא יט: "זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה" ומוסיף: "א"ר אבא בר יודן: כל מה שפסל הקב"ה בבהמה הכשיר באדם. פסל בבהמה עזרת או שבור או חרוץ או יבלת והכשיר באדם לב נשבר ונדכה. א"ר אלכסנדר: ההדיוט הזה, אם משמש הוא בכלים שבורים גנאי הוא לו. אבל הקב"ה, כלי תשמישו שבורים שנאמר: קרוב ה' לנשברי לב (תהלים לד יט), הרופא לשבורי לב (שם קמז ג), ואת דכא ושפל רוח (ישעיה נז טו)". וכמאמר החסידי המיוחס לרבי מנחם מנדל מקוצק: אין דבר שלם יותר מלב שבור. וכבר הרחבנו בנושא זה בדברינו **זבחי אלהים רוח נשברה** בפרשה זו.

<sup>4</sup> קרבן תודה שאדם פרטי (יחיד) מתנדב להביא, הוא או מסוג קרבן עולה, היינו כולו לגבוה (למזבח בלבד), או מסוג שלמים שאז גם הבעלים אוכלים (וגם הכהן). יש גם מקרים של עולת יחיד שהיא חובה, כגון קרבן יולדת או נזיר (ויש גם מקרים נדירים של שלמי ציבור), אבל רוב עולות היחיד הן נדבה, תודה שהאדם מכיר לבוראו. בא ר' שמעון בר יוחאי ואומר שמי שמתנדב קרבן עולה (ולא שלמים), כנראה שיש לכך סיבה שרק הוא יודע. אין זו התנדבות שלמה, יש דברים בגו. בכל התנדבות, בפרט מוקצנת, מסתתר איזה רגש אשם. המקור שהמדרש מוצא במקרא לנושא זה הוא מתחילת ספר איוב, שם מסופר שאחרי שבניו ובנותיו של איוב ערכו משתה, השכים איוב והקריב עולות בעדם: "ויהי כי הקיפו ימי המשטה וישלח איוב ויקדשם והשכים בפקר והעלה עלות מספר פלם כי אמר איוב אולי חטאו בני וגברו אלהים בלבבם ככה יעשה איוב כל הימים". ואם יורשה לנו להוסיף, יש מקור לכך מהתורה עצמה: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה" (ויקרא א ב) - ספר ויקרא פותח בקרבן נדבת יחיד (ספרא, רש"י), וממשיך שם בפסוק: "ונרצה לו לכפר עליו" (שם ד).

<sup>5</sup> הגאולה תבוא בזכות הקפדה והתמדה בלימוד משניות דווקא. ראו במדרש שם שמקור הנושא הוא ההתעסקות בלימוד תורת הקרבנות בימינו כתחליף לעבודת הקרבנות עצמה: "שלא יהיו ישראל אומרים: לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקין בהן. עכשיו שאין קרבנות מהו להתעסק בהם? אמר הקב"ה: הואיל ואתם מתעסקים בהם, מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבין אותן". על מוטב זה הרחבנו בדברינו **ונשלמה פרים שפתינו** וכן **כאילו הקריב קרבן** בפרשת ויקרא. חשיבות לימוד משניות דווקא (ולא המקרא או התלמוד) מסתמכת על דרשת הפסוק בהושע ח י: "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם", "יתנו" מלשון "ישנו", היינו ילמדו משניות. וכמאמר עולא בגמרא בבא בתרא ח ע"א: "פסוק זה בלשון אומית נאמר, אי תנו כולהו - עתה אקבצם". אך מעבר לדרשת הפסוק, צריך עדיין להבין מדוע דווקא לימוד משניות הוא זה שיביא לכינוס (קיבוץ) הגלויות? אולי זה חיזוק למעמדה של המשנה כקודקס הבסיסי של התורה שבע"פ שהתלמוד איננו אלא דיון ופולפול בו, ואולי הכוונה היא למשניות של סדר קדשים דווקא שמועט עליהם התלמוד. נשמח לשמוע דעות שואבי המים.

יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים.<sup>6</sup>

כשנות הבל שלא הייתה עבודה זרה בעולם.<sup>7</sup>

## פרשה ח

אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני המקום כקריעת ים סוף.<sup>8</sup>

אריה אוכל כל החיות, עכשיו יצא ממנו מאכל!<sup>9</sup>

עשירית האיפה מעכבת בגדולת אהרון ובניו.<sup>10</sup>

בוא וראה, כמה חס הקב"ה על ממונם של ישראל.<sup>11</sup>

## פרשה ט

ירושתי אצלך ואתה מונה אותי?<sup>12</sup>

<sup>6</sup> זה המקור למנהג להתחיל ללמד תינוקות של בית רבן מספר ויקרא תחילה. כמאמר המדרש שם: "אמר ר' איסי: מפני מה מתחילין לתינוקות מתורת כהנים, יתחילו להן מבראשית! אלא אמר הקב"ה: הואיל וקרבתו טהורים והתינוקות טהורים, יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים". וכבר הרחבנו בנושא זה בדברינו [יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים](#) בשבת זו בשנה האחרת; ושם הראינו שבימינו מקובל כמעט בכל מקום להתחיל בספר בראשית, גם בתשב"רים החדדים, אולי בגלל הרעיון לקרוא או ללמוד את התורה "על הסדר" (שמות רבה מז א, מסכת סופרים יא ג).

<sup>7</sup> "שנות הבל" הן שנות העולם הראשונות, אותה תקופה תמימה ובתולית שמעוררת געגועי בראשית. ראו פתיחת הרמב"ם להלכות עבודה זרה שרק בימי אנוש ובהדרגה ובטעות נכנסה עבודת אלילים לעולם שהיה בתחילתו אמונה מונותאיסטית. ביטוי זה מוזכר כאן בהשוואת הדורות האחרונים שנצטוו על הקרבנות במשכן, עם הדורות הראשונים: הבל ונח, שהקריבו מדעתם. הדרשן מעדיף את הדורות המאוחרים: "התבשיל השני ערב לו יותר", בבחינת "גדול מצווה ועושה", אך בה בעת הוא מביע געגועים לשנים הראשונות הבתוליות ודורש את הפסוק: "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" על ימי נח ו"שנות הבל שלא הייתה עבודה זרה בעולם" (כשיטת רבי). **הוא הפסוק בו אנו פותחים את הפרשת שבת הגדול שחלה ברוב שנים בפרשת צו!** ראו דברינו [ימי עולם ושנים קדמוניות](#) בשבת הגדול.

<sup>8</sup> זו המקבילה לביטוי הידוע יותר: "קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף" שמוזכר בגמרא סוטה ב א וכן בסנהדרין כב א. וכאן, וכן במקבילה בבראשית רבה סח ד, מופיע הסיפור על המטרוניתא שהתגרטה בר' יוסי בן חלפתא ושאלה אותו: מאז שהקב"ה השלים את מלאכת בריאת העולם, מה הוא עושה? וענה לה: "יושב ומזווג זיווגים". והיא מזלזלת ואומרת שגם היא יכולה לעשות כן ו"משדכת" אלף עבדים שלה עם אלף שפחות ללילה, ובבוקר: "זה פצוה ראשון, זה סמויה עינו, וזה שבורה ידו ... זה אומר: אין אני רוצה זו, וזאת אומרת: אין אני רוצה את זה". המטרוניתא מודה בטעותה ושולחת ואומרת לר' יוסי: "יפה היא תורתכם, נאה ומשובחת". והוא עונה לה: "לא כך אמרתי לך? אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני המקום כקריעת ים סוף". המקבילה בבראשית רבה היא בראש פרשת ויצא בה גולה יעקב לחרן למצוא את זיווגו שלא היה קל וההקשר מובן וברור. ההקשר לפרשת השבוע שלנו, עניין קרבן אהרון ובניו, הוא קצת מורכב יותר ונישא על כנפי דמיון הדרשנים. ראו במקור.

<sup>9</sup> שמשון תמה איך בתוך שרידי האריה שהרג, צמחה כוורת דבורים (שופטים פרק יד), והוא הופך זאת לחידה לדלילה ולרעייה הפלישתים (שאם יפתרו נכון, יגלה להם את סודו), כדבריו: "מְהַאֲכֵל יִצְאָ מֵאֲכָל וּמֵעַז יִצְאָ מִתּוֹק". המשפט שטבע המדרש הולך צעד אחד קדימה ותמה איך האריה שהיה טורף את כל החיות שבעולם והיו הם לו למאכל, משמש היום מאכל או לפחות קן ובית שבתוכם צומח מאכל - דבש דבורים - הנוצר מהחיה הפעוטה והזעירה, הדבורה. אך ההפתעה האמיתית איננה בביטוי עצמו אלא בהקשרו עם פרשת השבוע. כי באמת, מה לשמשון, לאריה שהרג ולדבורים שאת דבשם רדה וגמא, ופרשתנו? התשובה, באנלוגיה שאיתה מסיים המדרש. לאחר דרך נפתלת בסיפור ארון על שמשון, מסיים המדרש כך: "היה שמשון תמה ואומר: אריה אוכל כל החיות, עכשיו יצא ממנו קרבן! כך, אהרון ובניו אוכלים כל הקרבנות, עכשיו יצא ממנו קרבן: זה קרבן אהרון ובניו". אין גבול לדמיון המדרש וחירות מחשבתו! ואם משתמעת איזו ביקורת סמויה על מעמד הכהנים, אין זה מקרי. ראו דברינו [האוכל מן הקור](#) לוקה מן הקורה בפרשת תזריע.

<sup>10</sup> ראו דברינו [קרבן מנחה לה'](#) בפרשת ויקרא. קרבן מנחה, ששיעורו עשירית האיפה, נחשב לקרבן המזערי, מנחת עני שאין ידו משגת אפילו לשני תורים או שני בני יונה, שלא לדבר על קרבן צאן או בקר. כהן שנחנך לעבודה מביא קרבן מנחה כזה, אולי כסמל לפשטות הנדרשת מהכהנים. וגם אהרון ובניו שבחניכתם החד-פעמית במשכן הביאו קרבנות הרבה כל שמונת ימי החניכה, ככתוב בסוף פרשתנו ובתחילת פרשת שמני, אם לא היו מביאים גם את קרבן המנחה הדל, לא היו זוכים לגדולה. פרטים קטנים רבים מעכבים בעבודת המשכן, ראו משנה זבחים פרק ה, משנה מנחות פרקים ג וד, אך אנו מבקשים את עזרת שואבי המים, למצוא משל או רעיון דומה של מי שעשה מעשים (טובים) רבים, אבל אם לא עשה דבר אחד קטן פעוט, לא עשה ולא כלום.

<sup>11</sup> בהמשך לביטוי הקודם גם ביטוי זה שורשו בסדר הקרבנות בפרשות תחילת ספר ויקרא, שמתחילות בקרבן היקר והגדול והולכות ופוחותות עד קרבן מנחה: "בוא וראה כמה חס הקב"ה על ממונם של ישראל. אמר להן: מי שנתיחייב להביא קרבן יביא מן הבקר ... ואם לא מצא מן הבקר יביא כבש ... ואם לא מצא מן הכבשים יביא מן העזים ... ואם לא מצא מן העזים יביא מן העופות ... לא מצא מוצא מהעוף יביא סולת מנחה תמיד". כלל זה נאמר פעמים רבות בהלכה, אבל מבדיקה קצרה שערכנו נראה שביקור בעיקר בעבודת בית המקדש, כגון החצוצרות שהיו עשויות מכסף ולא מזהב (ראש השנה כז ע"א), הקלפי של הגורלות ביום הכיפורים שהייתה עשויה מעץ (יומא לט ע"א), השמן למנחות שאינו חייב להיות זך כשמן למאור (מנחות פו ע"ב), אבל הוא מצוי גם בדיני כשרות (חולין מט ע"ב). ויש גם כלל נגדי הקובע: "אין עניות במקום עשירות". וכבר זכינו להשלים דף על הנושא התורה חסה על ממונם של ישראל במיוחדים וכן [עניות ועשירות במקדש](#) בפרשת ויקרא.

<sup>12</sup> ביטוי זה לקוח מהמעשה של ר' ינאי שהזמין לביתו אדם שנראה עשיר ומכובד ("משופע" בלשון המדרש) ואח"כ גילה שהוא בור גמור שלא רק שאינו יודע לומר דבר תורה על השולחן, אלא אינו יודע אפילו לברך, (כמנהג שהאורח מברך את בעל הבית). ר' ינאי כמעט מעליב אותו ואומר לו אמור: "אכל כלב פיתו של ינאי". האורח שנפגע תופס את ר' ינאי ואומר לו: ירושתי אצלך ואתה מונה אותי? היינו התורה שהיא ירושה של כלל עם ישראל מצויה כעת אצלך ר' ינאי, אבל אין זה מקנה לך זכות להקניט (למנות

עשרים ושישה דורות קדמה דרך ארץ את התורה.<sup>13</sup>

כל הקרבנות בטלים וקרבת תודה אינו בטל.<sup>14</sup>

דיו מאיר להיות שווה לקונו.<sup>15</sup>

## פרשה י

אתה תופס את החבל בשני ראשיו.<sup>16</sup>

תשובה עושה מחצה ותפילה עושה הכל.<sup>17</sup>

גונב דעת העליונה.<sup>18</sup>

אין מושחים מלך בן מלך.<sup>19</sup>

משורש י"ה) אותי ולנשלי. מסתבר שהאיש לא היה בור גמור וידע עכ"פ לדרוש את הפסוק: "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" (דברים לג ד), עליו הרחבנו בדברינו **מורשה קהילת יעקב** בפרשת וזאת הברכה. וצריך להזכיר לר' ינאי את מאמר חכמים: "אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום" (מסכת אבות פרק ד משנה ג).

<sup>13</sup> זה הביטוי המלא שאומרים אותו בקצרה: "דרך ארץ קדמה לתורה". הדרשה מבוססת על הפסוק בראשית ג כד: "לְשֹׁמֵר אֶת דְּרֹךְ עֵץ הַחַיִּים" – "דרך" – זו דרך ארץ, בעוד ש"עץ חיים" היא התורה. ומתן תורה אירע עשרים ושישה דורות לאחר בריאת העולם. ביטוי זה קשור גם הוא לסיפור על האיש העשיר ור' ינאי, שתחילה גער בו ר' ינאי על שלא ידע לברך, אבל אח"כ הכיר במעלת אותו האיש שגם אם לא היה תלמיד חכם גדול, עסק הרבה בדרך ארץ: "מימי לא שמעתי מילה רעה והחזרתיה לבעליה. ולא ראיתי שנים שמתכתשים זה עם זה, ולא נתתי שלום ביניהם". ראו דברינו **השם והשם את דרכו** בפרשה זו (צו).

<sup>14</sup> קרבן תודה, ובדומה לו תפילת הודיה, הם הקרבן והתפילה האמתיים. ראו במדרש כאן (וגם בפרשת אמור): "ר' פינחס ור' לוי ור' יוחנן בשם ר' מנחם מגליא: לעתיד לבוא כל הקרבנות בטיילין וקרבת תודה אינו בטל לעולם. כל ההודיות בטלות והודיית תודה אינה בטלה לעולם. זה שכתוב: קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו את ה' צבאות כי טוב (ירמיה לג, יא) - אלו ההודיות. מביאים תודה בית ה' (שם) - זה קרבן תודה". וכבר הרחבנו בנושא קרבן תודה בדברינו **זובח תודה יכבדנני** בפרשה זו בשנה האחרת ושם הראינו שקרבן תודה בא לעתים גם בשל צורך בהודאה ולא רק בהודיה ויש קשר בין השניים. בכך נראה שחזרנו לביטוי "אין העולה באה אלא על הרהור הלב" לעיל.

<sup>15</sup> ראו במדרש שם הסיפור על ר' מאיר שהיה מאריך בדרשתו בליל שבת ואשה ששמעה דרשתו ואחרה לבוא לביתה אחרי שכבר כבה הנר, ננזפה ע"י בעלה שנדר שאין היא חוזרת ונכנסת לבית עד שתלך ותירק בפני ר' מאיר. ר' מאיר שמתוודע למקרה הזה, גורם לכך שהאשה תירק לפניו שבע פעמים, באמתלא שהוא צריך רפואה בלחישת עין, ובכך הותר נדר בעלה. כאשר תלמידיו של ר' מאיר מוחים על כבוד רבם ואומרים: "כך מביזים את התורה?", הוא עונה להם: "לא דיו מאיר להיות שווה לקונו? ההשוואה היא עם מעשה הסוטה שבו שם ה' נמחה במים: "אמר הקב"ה: ימחה (שמי) על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו". ואם כך הקב"ה, קל וחומר ר' מאיר.

<sup>16</sup> ביטוי זה שייך באמת לספר בראשית ולמדרש בראשית רבה לו, לתפילת אברהם על הסדומיים ולטענתנו כלפי הקב"ה שיבחר בין דין לקיום העולם: "אם משפט אתה מבקש, אין כאן עולם. ואם עולם אתה מבקש, אין כאן משפט. אתה תופש החבל בשני ראשיו. אתה מבקש עולם ומבקש דין אמת. אם אין אתה מוותר צָבָח (קצת), אין עולמך עומד". הדרשה הבסיסית היא על הפסוק בתהלים מה ח: "אהבת צדק ותשנא רשע" – "אהבת לצדק את בריותי ושנאת לחייבם". ומאברהם הוא עובר לישעיהו וממנו לאהרון שגם הם בחורו "לצדק את בני ישראל" ולא להרשיעם ח"ו. נראה שדרשה זו עומדת בסתירה לטענת משה כלפי אהרון שראינו לעיל: מוטב שידונו כשוגגים ולא כמזידים, וטוענת שאהרון נהג בחכמה. כך או כך, זה מקור הביטוי לתפוש את החבל בשני ראשיו. באשר למשמעות הפיסית הבסיסית של המשל, אולי הכוונה היא שקשירת שני קצוות החבל זה עם זה הופכת אותו ללולאה סגורה ומנטרלת את שימושו כחבל שנקשר בצד אחד לחפץ ובצד השני לחפץ אחר או לאדם המושך.

<sup>17</sup> יש ויזכור במדרש בין יהודה ברבי שאומר מה שהבאנו לעיל: "תשובה עושה מחצה ותפילה עושה הכל" ובין שיטת רבי יהושע בן לוי (ריב"ל) שאומר בדיוק ההפך: "תשובה עושה הכל ותפילה עושה מחצה". ראו דיון דומה בדברים רבה ב יב ובאיכה רבה ג ס על שערי תפילה ושערי תשובה מי מהם פתוח לעולם ומי מהם "פעמים פתוח ופעמים נעול". "תשובה עושה מחצה" לומד המדרש מקין ואילו "תפילה עושה הכל" הוא לומד מחזקיהו המלך שכיוון שהתפלל נוספו לו חמש עשר שנים. אבל ריב"ל שטוען ההפך, מביא את אהרון כהוכחה שתפילתו של משה הועילה רק לחצי, שכן שני בני אהרון מתו בשעת חנוכת המשכן. ולא ברור היכן התשובה שעשתה הכל.

<sup>18</sup> מי שמיתם וחושב שאין מי שמביט מעל ויודע הכל. ראשון לכולם הוא קין שראינו בהערה הקודמת שאמר "השומר אחי אנכי" ובלשון המדרש: "הפשיל דברים לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה ... יצא כמפריס וכמרמה בבוראו". אך קין לא לבד ויש עוד שניסו לגנוב דעת העליונה, ראו תוספתא בבא קמא פרק ז הלכה ח (וכן הוא במכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מסכתא דנוזיקין פרשה יג) שמונה את "שבעת הגנבים" והרמאים במסחר וביחסי חברה וטובע את הכלל שכל הגונב את הבריות "מעלים עליו שאילו היה יכול לגנוב דעת העליונה היה גונב". ומרמאי המסחר הוא מגיע לאבשלום שגנב את לב אנשי ישראל ומשם גם לבני ישראל שבמעמד הר סיני אמרו נעשה ונשמע "בקשו לגנוב דעת העליונה". ראו דברינו **השעה שהוחמצה?** בפרשת כי תבא.

<sup>19</sup> אגב דיון משיחת הכהנים כחלק מחניכתם (כהן הדיוט אינו נמשח) מציין המדרש את ההבדל בין הכהנים (הגדולים) שטעונוים משיחה "אפילו כהן גדול עד עשרה דורות טעון משיחה" ובין מלכים "אין מושחים מלך בן מלך". וזאת, משום שבעוד שהמלכה עוברת בירושה, הכהונה לא עוברת בירושה. אך מיד מציין שם המדרש בני מלכים שכן נמשחו, כגון שלמה, יואש והיואחז, משום שהיו שערערו על מלכותם. משמע, גם בן מלך צריך לעתים חיזוק ואישוש, המסומלים ע"י טקס המשיחה, ואיננו יכול לסמוך על המלוכה שתגיע אליו רק בכח ירושתו מאביו. לכתחילה "אין מושחים מלך בן מלך", אבל למעשה, צריכה כל מלכות להוכיח עצמה מחדש.

מועט המחזיק את המרובה.<sup>20</sup>שבת שלום  
מחלקי המים

<sup>20</sup> ביטוי זה מיוחד למדרשי האמוראים: בראשית רבה פרשה ה, ויקרא רבה כאן (וכן שמות רבה יא) ומשמעותו שמקום קטן מחזיק דבר גדול, נכון יותר שדבר גדול ועצום מצטמצם ונכנס בתוך מקום ודבר קטן. ראו לשון המדרש שם: "אמר רבי אלעזר: כל ישראל ששים ריבוא ואתה אומר: ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד (ויקרא ח ג)? אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. כיוצא בו: ... העולם כולו מים במים ואתה אומר: יקו המים אל מקום אחד (בראשית א ט)? אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט המרובה ... כיוצא בו: אורך החצר מאה באמה ורוחב חמישים בחמישים (שמות כז יח) ... וכל ישראל עומדים בתוכה? אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. כיוצא בו: ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה ושמעו את דברי ה' אלהיכם (יהושע ג ט) - רב חוניא אמר: זקפן בין שני בדי הארון. רבי חמא בר חנינא אמר: שָׁמַן בין שני בדי הארון ורבא אמר צמצמן בין שתי בדי הארון. ויאמר יהושע בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם (שם י) - אמר להם: מתוך שהחזיקו אתכם שני בדי הארון, יודע אני ששכינתי ביניכם. אף בבית המקדש כן, דתנינן: עומדים צפופים ומשתחווים רווחים. אף לעתיד לבוא כן, שנאמר: בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה' ונקוו אליה כל הגוים (ירמיה ג יז). ר' יוחנן עלה לשאול ברבי חנינא. מצאו שהיה עסוק בפסוק זה: בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה' ונקוו אליה כל הגוים. אמר לו: רבי, וכי ירושלים מחזקת אותם? אמר לו: המקרא אומר: הרחיבי מקום אהלך (ישעיה נד ב). למה? כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גויים ירש וערים נשמות יושיבו (שם ג). ונזכה לאכול שם מהזבחים ומן הפסחים ולא יאמר אדם צר לי המקום בירושלים והרבה ייכנסו במקום מועט ואוכל מועט יכלכל הרבה.